

Розділ 1. МИСТЕЦТВО КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА

УДК 780.616.432.071.2:781.66

DOI 10.34064/khnum1-76.01

Підпорінова Катерина Вікторівна

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
кафедра концертмейстерської майстерності
e-mail: katernapidporinova@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-2217-9286

Моніторинг концертмейстерських завдань сьогодення: форми і методи, результати і перспективи (з досвіду кафедри концертмейстерської майстерності Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського)

Швидкі зміни інформаційного середовища спричиняють трансформацію мистецької освіти, що вимагає модернізації усталеної системи підготовки музикантів. Особливого значення в освітньому процесі сьогодення набуває моніторинг, що стає невід'ємною частиною управління якістю сучасної освіти, дозволяючи оптимізувати існуючі ресурси та підходи згідно новим національним і міжнародними стандартам. У статті розглянуто застосування моніторингового підходу в освітній діяльності кафедри концертмейстерської майстерності ХНУМ імені І. П. Котляревського. Осмислення результатів освітніх ініціатив кафедри на засадах теорії моніторингу та визначення на цьому підґрунті стратегічних навчально-організаційних завдань, скерованих на покращення підготовки піаністів-концертмейстерів є метою дослідження, яка визначає його інноваційне спрямування. Висвітлено основні заходи, проведені кафедрою протягом 2024 року у світлі актуальних викликів сучасної професійної освіти піаністів-концертмейстерів (зустрічі зі студентами, міжнародні лекції і круглий стіл, кафедральний конкурс). Акцентовано увагу на необхідності адаптації освітніх стратегій до сучасних міжнародних вимог. Обґрунтовано роль самомоніторингу як ефективного інструмента розвитку фахової автономії здобувачів. Виявлено проблемні аспекти традиційної навчальної моделі та запропоновано шляхи їх подолання

© Видавець ХНУМ імені І. П. Котляревського, 2025.

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-SA 4.0.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

для підвищення конкурентоспроможності українських виконавців у світовому мистецькому просторі.

Ключові слова: мистецька освіта; моніторинг; піаніст-концертмейстер; освітні ініціативи; самомоніторинг; міжнародний досвід; фахові компетентності; музичне виконавство; дистанційне навчання; Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського.

Постановка проблеми.

Швидкі зміни інформаційного поля, свідками яких ми є сьогодні, не лише впливають на світовий ринок праці, висуваючи до фахівців різних професій нові вимоги та створюючи нові компетентності, але й ставлять більш широкі та складні завдання перед системою освіти всіх рівнів, запускаючи механізми її реформування та цифровізації. У сфері мистецької освіти, яка завжди поєднувала академічні традиції з новаторськими ідеями, нові «запропоновані обставини» освітнього процесу мотивують до пошуку інших інструментів аналітики, спрямованих на модернізацію навчальних підходів (курсів, дисциплін) до підготовки конкурентоспроможних вітчизняних митців. Не є винятком музичне мистецтво, зокрема й професійна діяльність піаністів-концертмейстерів, яка по-різному здійснюється за кордоном. Інтеграція української культури до світового і, перш за все, європейського простору дозволяє не лише порівнювати якість виконавської підготовки відповідних фахівців, але й осмислювати вимоги (та причини, що їх висувають) до піаністів, які обирають творчий шлях ансамблевого, а не сольного музиканта. Із цих позицій звернення до теорії моніторингу, яка набула широкого впливу у сфері організації та прогнозування продуктивного розвитку галузевого розмаїття людської діяльності, є закономірним, а осмислення її практичного застосування в мистецькій музичній освіті на прикладі фаху піаніста-концертмейстера постає як *актуальне завдання* української музикознавчої науки. Особливого значення моніторинг набуває в освітньому процесі сьогодення, де є невід'ємною частиною управління якістю сучасної освіти, дозволяючи оптимізувати існуючі ресурси та підходи згідно з новими національними і міжнародними стандартами.

Отже, вибраний ракурс дослідження – аналіз на засадах моніторингового підходу освітніх ініціатив кафедри концертмейстерської майстерності Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського з визначенням їхніх результатів і перспектив – обумовлює його *інноваційне спрямування*.

Останні дослідження і публікації. У контексті окресленої проблематики важливими постають два стрижневих напрями наукових розвідок. Перший з них пов'язаний із дослідженнями моніторингу як макросистеми та її різноманітних теоретичних моделей, спрямованих на вирішення низки актуальних завдань, що викликані дистанційністю й цифровізацією сучасної освіти. Одним із домінуючих питань залишається якість сучасної освіти, її відповідність вимогам і потребам сьогодення, що опиняється в центрі уваги як зарубіжних (Becketal, 2023; Dooleyetal, 2024; Johannes & Naase, 2024; Rachmad, 2024), так і українських вчених (Гириловська, 2020; Ілійчук, 2021; Бідюк & Третько, 2022; Dedusenko, Kopeliuk, Kupriianenko, Sydorenko, & Kutluieva, 2022; Pavlenko, Vyshnevetska, Fartushka, Mykhailova, Maliy, & Tsurkanenko, 2023 та ін.).

Другий напрям складають наукові і методичні праці, націлені на осмислення специфіки концертмейстерської діяльності у всьому її розмаїтті (навчальна, освітня, концертно-виконавська, педагогічна складові) в контексті теперішнього часу. Вони охоплюють широке коло проблем теоретичного і практичного спрямування. Як «складне інтегроване утворення в єдності всіх його структурних компонентів» презентують концертмейстерський фах Д. Стребкова та І. Науменко (2021: 130); різноманітні аспекти актуальної підготовки піаністів-концертмейстерів розкриваються у статтях Т. Молчанової (2019; 2023), Є. Нікітської та Г. Савченко (2024), В. Чібісова (2024); комунікативна та психологічна компетентності постають у центрі дослідницької уваги в роботах Ю. Харченко (2019), М. Оболенської (2023), Л. Опарик (2024). Водночас відкритим залишається питання регулювання (відстеження, систематизації, прогнозування) концертмейстерських завдань у багаторівневій системі освіти, де поняття «концертмейстер»

консолідує здобувача, виконавця-партнера і викладача у модернізації сучасного образу піаніста-ансамбліста.

Мета статті полягає в осмисленні освітніх ініціатив кафедри концертмейстерської майстерності Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського на засадах теорії моніторингу і визначенні на підґрунті отриманих результатів подальших навчально-організаційних стратегічних завдань, спрямованих на покращення підготовки конкурентоспроможних піаністів-концертмейстерів. Заявлена мета передбачає вирішення таких завдань:

– узагальнити основні положення теорії моніторингу, стисло охарактеризувати базові принципи, форми і методи для створення панорамного сучасного проблемного поля;

– висвітлити кафедральні проєкти 2024 року, систематизувати отримані результати, спираючись на моніторингові алгоритми, і з'ясувати сучасні вимоги до піаніста-концертмейстера на міжнародній сцені;

– визначити проблемні зони у підготовці відповідних фахівців та окреслити продуктивні шляхи їх усунення.

Методологія дослідження. Розвідка спирається на комплексний підхід, що зумовлює звернення до методів як загальнонаукових (серед яких, зокрема, аналіз, синтез, узагальнення, моніторинг, емпіричний, системний і порівняльний методи), так і до спеціальних мистецтвознавчих (історичного, соціокультурного, гносеологічного, порівняльно-інтерпретаційного тощо).

Виклад основного матеріалу дослідження.

Із середини 50 років ХХ століття моніторингові дослідження стають неодмінною умовою світового освітнього процесу, стимулюючи не лише розвиток, але й реформування, модифікації, інновації освіти як системи. Узагальнюючи основні етапи становлення та функціонування моніторингу в освітній галузі, Л. Ілійчук (2021) вказує на сплеск моніторингових ініціатив з кінця 90 років ХХ століття й дотепер (сучасний етап). Доказом слугує їхня реалізація на національному та міжнародному рівнях, що позначилося в запровадженні

не лише низки наукових досліджень, але й різноманітних міжнародних програм. На сьогодні моніторинг, охоплюючи різні моделі, демонструє ієрархію за принципом концентричних кіл – від центру до периферії: держава, певна галузь, освітня система, безпосередньо навчальні заклади всіх рівнів тощо.

І. Гириловська обґрунтовує модель моніторингу в освіті на засадах діяльнісного підходу, де в єдиній системі представлені «керуюча» (управлінці) та «керована» (учні¹) підсистеми, які мають органічно взаємодіяти (Гириловська, 2020: 100). Не дискутуючи з науковицею, позначимо рухливість і відкритість системних кордонів цієї моделі на прикладі вищої мистецької освіти. За концепцією І. Гириловської, перший – «управлінський» – моніторинговий рівень постає як інформаційне підґрунтя для формування чи корекції освітньої стратегії закладу, а другий – «особистісно-учнівський» – виступає як частина освітнього процесу, під час якого продовжують розвиватися професійні якості й закріплюються набуті знання, вміння та навички (там само). Водночас в умовах освітньо-системної організації ЗВО, які базуються на засадах саморозвитку й інновацій, кожний структурний підрозділ постає у ролі як управлінців різних рівнів (кафедри, факультети, інститути в університетах тощо), так і здобувачів (учнів) – згадаємо про необхідність регулярного оновлення навчальних програм, урахування сучасних освітніх вимог, підвищення кваліфікації та міжнародне стажування тощо. Така структура вишів нагадує фрактальність, де самоподібність всіх ланок забезпечує органічність навчальної діяльності на різних рівнях – від малого до великого, від мікро до макрорівня. Багаторівнева організаційна ієрархія ускладнює і запропоновану модель моніторингу І. Гириловської, припускаючи нашарування підсистем одна на одну.

Отже, у широкому значенні поняття «моніторинг» передбачає систематичний процес спостереження, збору, аналізу та оцінки певних даних для прогнозування необхідних змін, перспективного

¹ Висловимо припущення щодо доречності використання більш широкого поняття «здобувачі».

планування, корекції чи затвердження відповідних рішень для досягнення більш високої ефективності. В освіті моніторинг охоплює насамперед аналіз її якості, що відбивається в навчальних досягненнях учнів та є показником відповідності й актуальності наявних освітніх програм. Водночас зазначимо, що ціннісний показник якості освіти передбачає не лише оцінювання засвоєних знань – умінь – навичок, але й аналіз теоретичної ґрунтовності і практичної затребуваності (значимості) пропонованих *Alma Mater* навчальних курсів.

Серед принципів, на яких мають базуватися моніторингові дослідження, визначають такі: об'єктивність (неприпустимість маніпулювання даними), системність (комплексний підхід до збору та аналізу отриманої інформації), цілеспрямованість (чітке планування, що унеможливорює розпорошення уваги на несуттєві питання), періодичність (регулярність, яка створює підґрунтя для порівняння та вчасної реакції-коригування), зворотний зв'язок (інструмент усвідомлення результатів та ефективності подальших рішень), інклюзивність (невибірковість респондентів чи наданих відповідей), прозорість (чесність і відкритість, які запобігають виникненню недовіри і спотворенню висновків). Масштабність «зони покриття» моніторингу стимулює розмаїття його форм залежно від домінуючих факторів впливу. Загалом вирізняють: внутрішній і зовнішній моніторинг (за рівнем участі); поточний і підсумковий (за часом проведення); локальний та масштабний у прогресії (за рівнем охоплення – клас, курс, потік, факультет, ЗВО тощо); нарешті, моніторинг макрорівнів – регіональний, національний, міжнародний (Richards, 1988; Локшина, 2004; Міністерство освіти і науки України, 2020).

Глобалізаційні процеси, впливаючи на розвиток суспільства в цілому, продукують певні алгоритми і в царині освіти. Наводячи в ролі прикладів завдання з міжнародного моніторингового дослідження TIMSS (*Trends in International Mathematics and Science Studies*) та проекту PISA (*Programme for International Student Assessment: Monitoring Knowledge and Skills in the New Millennium*), І. Гириловська переконливо демонструє ті зміни в розумінні освітніх цілей, які

передбачає сьогодення, – «уміння використовувати свої знання в різноманітних ситуаціях, наближених до реальності, сприяти набуттю необхідних життєвих компетентностей» (Гириловська, 2020: 10). Інший аспект «гальмування» сучасної освіти у швидкому інфопотоці часу розкривається у колективному дослідженні (Dooley et al, 2024: 342), де на основі моніторингу наукових публікацій, здійсненого у різних країнах, констатується нестача певних навичок випускників курсів із креативних індустрій: «У часи, коли цифрова трансформація на різних платформах, що уможливорює творчі процеси, створення та аналіз контенту, характеризує розвиток креативних галузей, неочікувано високі прогалини демонструють *hard skills*, пов'язані з цифровою експертизою та знаннями маркетингу»². Екстраполюючи отримані вченими висновки в площину українського музичного мистецтва, можна констатувати наявність «зони розриву» між академічною школою та вимогами сучасного культурно-комерційного простору. Погодимось з тезою В. Чібісова про те, що на сьогодні «на перший план для спеціаліста будь-якої галузі висувається вміння не тільки вчитися, але й постійно перевчатися. Того, що ми пізнали 10–20–30 років тому, стає категорично недостатньо в сучасних умовах <...>» (Чібісов, 2024: 228). Кардинального переосмислення набувають і функції конкурентоспроможного на світовій сцені піаніста-концертмейстера.

У складній ситуації вимушеної дистанційної освіти кафедра концертмейстерської майстерності Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського здійснила у 2024 році серію моніторингових заходів, до яких увійшли: дві кафедральні зустрічі зі студентами, що включали опитування, обговорення, мозковий штурм, дискусії; три міжнародні відкриті лекції з провідними концертмейстерами Німеччини, Іспанії, Франції та Міжнародний круглий стіл у форматі «без краваток» із викладачами, концертмейстерами та здобувачами, які працюють і навчаються за кордоном (Канада, Німеччина, Франція, Італія, Англія). Зауважимо, що зміна моделі навчання

² Тут і далі зарубіжні джерела цитуються в перекладі авторки статті.

online, де своєрідним модератором-посередником виступають цифрові ресурси, посилює значення зворотного зв'язку. Дослідники підкреслюють, зокрема, що «ініціювання ефективних процесів зворотного зв'язку є основною метою викладання в університеті» (Johannes & Naase, 2024: 391).

Перша моніторинг-зустріч зі студентами «Концертмейстерський клас: питання та відповіді» (лютий, 2024) включала онлайн-опитування на платформі *menti.com* (із візуалізацією в режимі реального часу). Здобувачам були запропоновані питання, відповіді на які систематизовано у вигляді відсоткового співвідношення:

– чи хочете Ви бути концертмейстером? (Вже працюю – 60%; планую – 11%; припускаю – 26%; ні – 3%);

– чи задовольняють Ваші професійні потреби ті знання – вміння – навички, які отримуються в концертмейстерському класі? (Так – 56%; не повністю – 32%; частково – 6%; не задовольняють – 6%);

– опрацювання яких жанрів і стилів у концертмейстерському класі дається Вам найважче? (Оперні арії та сцени – 69%; Бароко і класицизм – 25%; романси – 6%);

– оберіть компоненти освіти, які є необхідними як окремі навчальні дисципліни для формування професійного концертмейстера: практикум із читання з листа – 44%; практикум із транспонування – 33%; вивчення оперних клавирів, у тому числі сучасних – 23%;

– яку специфіку багатогранної професії концертмейстера Ви хотіли б більш ґрунтовно опанувати на практиці? У хореографічному класі – 40%; з оркестровими інструментами (різних груп) – 45%; вокально-хорова і оперна підготовка – 15%;

– чи важливим особисто для Вас є такий *feedback*-зв'язок? (так – 80%; ні – 20%).

Частина запитань передбачала «відкриті» відповіді. Наприклад, переважна більшість студентів висловила побажання щодо розширення репертуарного кола української музики. Серед зауважень прозвучало й прохання щодо зміни вимог до виконання творів обов'язкового репертуару; також була висунута пропозиція щодо проведення,

попри складність воєнної ситуації, публічного концерту. На основі партнерської моделі взаємодії у режимі *Google Forms* було також проведено «мозковий штурм», темою якого було питання: «Які форми, формати навчання, проєкти або ідеї для підвищення якості сучасної підготовки піаніста-концертмейстера Ви можете запропонувати?» Адже сучасне молоде покоління характеризується новим типом мислення, вмінням по-іншому бачити і вирішувати проблеми, знаходити альтернативні шляхи розвитку. Ця зустріч сприяла створенню особливої довірливо-діалогічної аури, що зумовила пошук нових творчих та навчально-організаційних рішень, які були представлені до спільного обговорення в межах другої зустрічі: «Тактики і стратегії концертмейстерського класу» (квітень, 2024). Отримані результати, по-перше, вказують на домінування концертмейстерського вектора в майбутній професійній діяльності піаністів, по-друге, позначають проблемні навчальні лакуни, по-третє, свідчать про необхідність корекції нинішньої кафедральної стратегії та відповідних курсів і програмних вимог.

Моніторинг, здійснений на рівні здобувачів кафедри за допомогою таких методів, як опитування, анкетування, збір даних, спостереження, дискусія, не лише став імпульсом для викладачів до створення нових творчих проєктів, розширення репертуарної політики, коригування навчальних вимог і алгоритмів підготовки, але й на засадах самомоніторингу (з англ. – «*self-monitoring*») відкрив додаткове мотиваційне поле для студентів. Спираючись на зарубіжний досвід, українські науковці констатують, що практики самомоніторингу мають суттєвий вплив «на ухвалення правильних рішень, вибір стратегії навчальної поведінки, підвищення мотивації до навчальної діяльності, зосередження на прогностичних сигналах фактичного прогресу, створення можливостей для навчальної автономії та професійного розвитку майбутніх фахівців» (Бідюк & Третько, 2022: 15). Важливо, що серед позитивних маркерів самомоніторингу акцентується продуктивність зміни ролі здобувача – з пасивного отримувача готової інформації на активного учасника навчального процесу (там само: 21).

Вочевидь, це свідчить про домінування паритетної моделі навчання, коли викладач і здобувач є партнерами, які мають спільні цілі та можливості стратегічного планування. Такий формат передбачає в умовах дистанційності особливу важливість зворотного зв'язку, відповідної *feedback*-взаємодії, чия роль педалюється і в теорії адаптивного навчання, що на сьогодні посідає місце в авангарді педагогічної думки «як підхід, який використовує технології та методології для адаптації процесу навчання відповідно до потреб, темпу та вподобань кожної людини» (Rachmad, 2024: 1). На нашу думку, це корелює з принципами індивідуального підходу, притаманного українській виконавській школі.

Студентські думки, озвучені за допомогою моніторингу, сприяли здійсненню конкретних практичних кроків. Завдяки творчим ініціативам і незламності духу здобувачів-концертмейстерів пройшов наживо масштабний кафедральний концерт «Весняний співограй» (березень, 2024). Збагачення палітри національного мистецтва, залучення нових творів до активу навчальної практики, оновлення вимог до заліку з виконання творів обов'язкового репертуару, додавання «вільної» компоненти концертмейстерської програми та створення кафедральної електронної бібліотеки відбулося шляхом проведення кафедрального конкурсу «Український формат: нові обрії концертмейстерського репертуару» (жовтень, 2024). Як показує навчальна практика, українська музика для багатьох студентів постає джерелом не лише натхнення, але й свободи власного виконавського висловлювання. Вона є для них інтонаційно близькою та інтуїтивно зрозумілою, що дозволяє виконавцям досягти художньої переконливості шляхом віднайдення пластичного та природного інтонування. Українські твори наразі є різноманітними за фактурою, охоплюючи широкий арсенал виразних засобів – від доволі простих акомпанементів народних пісень до кластерно-сонорних нашарувань у розгорнутих різножанрових авторських опусах. Органічність виконавської інтерпретації багато в чому спирається і на образно-емоційну, яскраво-рідну звукову палітру, що немов віддзеркалює особливості національної ментальності. Нарешті, свою

роль у свободі творчого самовираження відіграє й подекуди відсутність усталених канонів виконання. Інтерпретаційні версії одного й того самого твору нерідко дуже різняться або взагалі їх може не бути. І це, звичайно, дарує здобувачам-концертмейстерам свободу і радість відкриття.

Зарубіжний виконавський досвід піаністів, презентований у форматі онлайн-лекцій та «круглого столу», окреслив нове коло сучасних завдань, які постають перед концертмейстером у європейському музичному просторі. Особливості роботи над постановкою опери Р. Штрауса «Електра», що охоплюють не лише опрацювання клавіру – самостійне та із солістами, але й тісну співпрацю з диригентом та режисером, висвітлювалися в лекції Ольги Вієн, доцентки кафедри співу Штутгартської вищої школи музики і театру (травень, 2024). Зазначимо, що знання оперних клавирів Р. Штрауса є обов'язковою вимогою, що висувається в Європі до піаніста-концертмейстера. Існує цілий перелік оперних сцен, які претендент на посаду оперного концертмейстера має виконати – грати і співати. Осмисленню типових завдань і можливостей творчої реалізації піаніста в оперному театрі була присвячена лекція Кантена Мур'є, діючого оперного концертмейстера, учасника міжнародної оперної студії в Цюрихському театрі (листопад, 2024). Ансамблева специфіка віолончельних і кларнетових творів крізь призму фортепіанної партії розглядалася на прикладі творчості сучасних іспанських композиторів в лекції Марії Альварес Відалес, викладачки і концертмейстерки *Conservatorio Superior de Música del Principado de Asturias, Oviedo* (червень, 2024). Дискусійне поле круглого столу «Сучасні завдання концертмейстера: зарубіжний досвід» (квітень, 2024), з одного боку, демонструвало нові аспекти навчально-освітніх стратегій різних європейських країн (у цьому контексті важливо, що українські здобувачі, які отримали доступ до європейської музичної освіти, мали змогу порівняти цикли фахової підготовки), з другого боку – створювало підґрунтя для осмислення труднощів адаптації вітчизняних музикантів на світовому

ринку праці, виявлення слабких і сильних сторін підготовки сучасних бакалаврів та магістрів.

Спираючись на моніторингові алгоритми аналізу, можна дійти висновку щодо нагальної необхідності подолання інертності академічної школи, що віддзеркалюється в надмірному консерватизмі, наявному відриві від нових реалій, практичних потреб і вимог світової мистецької спільноти. Як справедливо зазначають Д. Стребкова та І. Науменко, «на сьогодні в амбівалентному визначенні “того, хто грає разом із солістом” поступово змінюється тезаурус фахової скерованості цього напрямку виконавської діяльності піаніста» (Стребкова & Науменко, 2021: 128). Різні нюанси професії відбиваються у відповідних назвах: «*Vocal Coach*», «*Meister Lied*», «*Collaborative Pianist*», «*Accompanist*», «*Maestro Collaboratore*», «*Korrepetitor*», «*Klavierbegleiter*», «*Répetiteur*» тощо. Певна спеціалізація і водночас розгалуженість необхідних концертмейстерських навичок зумовлена й особливостями функціонування мистецьких організацій зарубіжжя. Так, велика (порівняно з Україною) кількість оперних театрів у Європі висуває нові конкурентні умови – безупинну «боротьбу» за глядача. Звідси постійне регулярне оновлення репертуару, балансування між традиціями і новаціями, відомим і ультрасучасним, усталеним і експериментальним. Вибір музикантом концертного вектора означає обрання шляху «вільного» художника з постійним оновленням репертуару і створенням цікавих програм. Погодимось з думкою В. Чібисова, що на сьогодні «традиційне розуміння ролі піаніста в класі вокалу <...> як людини, яка вивчає зі співаком нотний матеріал вокальної партії, контролює правильність інтонації і ритму, суттєво і досить специфічно ускладнилося» (Чібісов, 2024: 229). Це є доказом того, що існуюча навчальна стратегія підготовки фахівців-концертмейстерів має бути переосмисленою, доповненою та оновленою.

Висновки.

У *Global Education Monitoring Report*, проведеному під патронатом UNESCO, підкреслюється «важливість навчитися жити як із цифровими технологіями, так і без них; брати те, що потрібно з великої кільк-

кості інформації, але ігнорувати непотрібне; дозволити технологіям підтримувати, але ніколи не витіснити людський зв'язок, на якому базується викладання та навчання» (Beck, Morgado, & O'Shea, 2023: v). У системі мистецької освіти моніторинг сприймається як перспективний аналітичний інструмент, який допомагає правильно здійснити прогнозування і планування актуального ефективного навчального процесу в аспекті художнього синтезу традиційних та інноваційних методів викладання, віднайти шляхи успішного подолання «сліпих зон» фахової підготовки музикантів. Продуктивна корекція освітньої галузі має враховувати дію двох векторів: доцентрового, спрямованого на підтримку та розвиток національного мистецтва і культури, і відцентрового – націленого на інтеграцію у світовий художній простір, збагачення здобутками зарубіжного досвіду і досягнення високого рівня конкурентоспроможності української освіти.

Перспективними для актуалізації національної спадщини можуть бути різноманітні міждисциплінарні та міжкафедральні заходи, як наприклад: організація творчих зустрічей із сучасними композиторами різних регіонів України для презентації їхніх творів студентам і викладачам для розширення та зміцнення мистецьких зв'язків між різними закладами музичної освіти; проведення літературно-музичних вечорів, спрямованих на формування художнього чуття українського поетичного слова як минулого, так і сучасного; створення контенту українських фортепіанних акомпанементів у затребуваному форматі «*pocket pianist*» («кишеньковий піаніст») та розширеної фоно- і відеотеки виконавських версій українських творів; нарешті, здійснення різноманітних музично-художніх концертних проєктів наживо і онлайн, зокрема тематичних концертів, тренінгів, вебінарів, майстер-класів, відкритих лекцій тощо. Водночас реалізація масштабних стратегічних рішень вимагає державної підтримки. Це організація єдиної онлайн-платформи української музики, що презентує нотні ресурси і виконавські версії, передбачає модель творчого *feedback*-зв'язку; ініціювання в межах мистецького альянсу програми творчого обміну для по-

долання регіональної центричності буття творчих здобутків усіх напрямів; започаткування відкритого національного *Art*-маркету.

Спостереження і накопичення інформації щодо особливостей фахової підготовки піаністів за кордоном дозволяють визначити пріоритетні напрями навчально-творчих пошуків у мистецькій освіті України. Одним з таких напрямів може бути розширення сегменту практично-виконавського оволодіння творами різних жанрів і форм сучасної музики, зокрема експериментального спрямування³. Доцільним постає введення спеціалізованого курсу «*vocal coach*», що передбачає вивчення базових навичок різних мов (англійської *a priori*) – німецької, французької, італійської, іспанської, польської тощо, яке спрямоване на розкриття інтонаційно-фонетичних, дикційних та синтаксичних особливостей насамперед вокальних творів. Конструктивною вбачається ідея арттерапевтичних акторсько-імпровізаційних практик для виконавських спеціальностей, які мають на меті досягнення психологічного комфорту на концертній естраді і в поточній навчально-підготовчій роботі⁴. Посилення тенденції індивідуального планування навчальної діяльності здобувачів може втілюватися у створенні багатокомпонентних програмних вимог, що складуть основу не лише для свободи вибору, але й для змін у системі оцінювання (додаткові бали, бонуси, накопичувальні схеми, можливість компенсування окремих видів роботи тощо). Реструктуризація та оновлення наявних навчальних планів на сьогодні потребує не стільки міждисциплінарних зв'язків у традиційному розумінні, скільки між-

³ Доречно згадати успішний досвід наших колег із Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського – міжнародний науково-творчий проєкт «Творча майстерня інтерпретації сучасної музики». Адже плюралізм сучасного мистецтва утворює широку панораму креативних здобутків сьогочасних композиторів.

⁴ Наприклад, на одному з курсів у французькій консерваторії піаністи розбиваються на групи по 3–4 особи і *по черзі* виконують такі дії: один виконавець імпровізує за фортепіано (свій настрій, думки, події тощо), інші – передають через рух під музику своє художнє сприйняття (емоції, стан, характер, сенс тощо).

предметної синтезуючої взаємодії для створення принципово нової, органічної і модифіковано-рухливої освітньої моделі. Звісно, будь-які новації в системі освіти вимагають осмислення, розробки, апробації та вивчення результатів, що окреслює **перспективи** подальших наукових досліджень цієї проблематики, у тому числі за допомогою моніторингового підходу.

ЛІТЕРАТУРА

- Бідюк, Н. & Третько, В. (2022). Самомоніторинг навчальних результатів як предиктор якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти: зарубіжні підходи. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 14–23. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-2](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-2)
- Гириловська, І. В. (2020). *Теорія і практика моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників*. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г.
- Ілійчук, Л. (2021). Моніторинг як важлива складова системи забезпечення якості вищої освіти. *Молодь і ринок*, 7(193), 73–77. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.242601>
- Локшина, О. І. (Ред.). (2004). *Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи*. Київ: К. І. С.
- Міністерство освіти і науки України. (2020). Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти. (Наказ № 54). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text>
- Молчанова, Т. (2023). Формування компетентності майбутніх піаністів-концертмейстерів у контексті сучасних освітніх процесів і викликів. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*, 48, 71–78. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282451>
- Молчанова, Т. О. (2019). Модель фахової підготовки vocal coach у контексті наступності навчання піаніста-концертмейстера. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка*, 45, 6–16. DOI: <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2019.45.6.16>
- Нікітська, Є. С. & Савченко, Г. С. (2024). Концертне виконання опер у навчальному процесі: цілі, приклади, новації, перспективи. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 70, 7–26. DOI: 10.34064/khnum1-70.01

- Оболенська, М. М. (2023). Контрольована антиципація як психологічна настанова піаніста-концертмейстера (на прикладі Сонати № 2 для скрипки і фортепіано М. Равеля). *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 66, 61–78. DOI: 10.34064/khnum1-6604
- Опарик, Л. (2024). Комунікативні аспекти мистецької діяльності піаніста-концертмейстера. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 79(2), 62–67. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/79-2-9>
- Стребкова, Д. В., Науменко, І. В. (2021). Підготовка сучасного піаніста-концертмейстера в соціокультурному контексті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 59, 123–131. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-59-123-131>
- Харченко, Ю. Т. (2019). Комунікативна компетентність концертмейстера закладу вищої освіти як умова успішної професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*, 19(2), 121–124. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-26>
- Чібісов, В. (2024). Сучасна трансформація професії піаніста-концертмейстера: коуч вокалістів. У зб. *Концертмейстерська діяльність: історія, персоналії, методика*, сс. 228–232. Одеса: Гельветика. DOI: 10.32782/2224-0926-2024-spec
- Beck, D., Morgado, L., & O’Shea, P. (2023). Educational Practices and Strategies With Immersive Learning Environments: Mapping of Reviews for Using the Metaverse. *IEEE Transactions on Learning Technologies*, 17, 319–341. DOI: 10.1109/TLT.2023.3243946
- Dedusenko, Z., Kopeliuk, O., Kupriianenko, E., Sydorenko, O., & Kutluieva, D. (2022). The innovative way of development of pedagogical sciences: a modern look at the study of current problems. *Eduweb-Revista de Tecnologia de Informacion y Comunicacion en Educacion*, 16(2), 155–165. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.02.11>
- Dooley, K., Peng, F., Neville, S., & McKibbin, J. (2024). Mind the gap: A scoping review of skills gaps for graduates in the creative industries. *Arts and Humanities in Higher Education*, 23(4), 330–349. DOI: <https://doi.org/10.1177/14740222241276166>
- Johannes, C. & Haase, A. (2024). The impact of feedback mode on learning gain and self-efficacy: A quasi-experimental study. *Active Learning in Higher Education*, 25(3), 391–407. DOI: <https://doi.org/10.1177/14697874221131970>
- Pavlenko, O., Vyshnevetska, A., Fartushka, O., Mykhailova, N., Malyi, D., & Tsurkanenko, I. (2023). Formation of Specialists’ Professional

Competence in Art Specialities Using the Pedagogy of Dissensus: Features of a Development of the Postmodern Society. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 15(2), 358–374. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/15.2/738>

Rachmad, Yo. E. (2024, October 30). Adaptive Learning Theory. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/VFZ38>

Richards, C. E. (1988). A Typology of Educational Monitoring Systems. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 10(2), 106–116. DOI: <https://doi.org/10.3102/016>

REFERENCES

Beck, D., Morgado, L., & O'Shea, P. (2023). Educational Practices and Strategies With Immersive Learning Environments: Mapping of Reviews for Using the Metaverse. *IEEE Transactions on Learning Technologies*, 17, 319–341. DOI: 10.1109/TLT.2023.3243946 [in English].

Bidiuk, N. & Tretko, V. (2022). Self-Monitoring of Academic Achievements as a Predictor of Professional Training Quality at Higher Education Institutions: Foreign Approaches. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 14–23. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-2](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-2) [in Ukrainian].

Chibisov, V. (2024). Modern transformation of the profession of pianist-concertmaster: a coach of vocalists. In *Concertmaster activity: history, personalities, methodology*, pp. 228–232. Odesa: Helvetyca. DOI: 10.32782/2224-0926-2024-spec [in Ukrainian].

Dedusenko, Z., Kopeliuk, O., Kupriianenko, E., Sydorenko, O., & Kutluieva, D. (2022). The innovative way of development of pedagogical sciences: a modern look at the study of current problems. *Eduweb-Revista de Tecnologia de Informacion y Comunicacion en Educacion*, 16(2), 155–165. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.02.11> [in English].

Dooley, K., Peng, F., Neville, S., & McKibbin, J. (2024). Mind the gap: A scoping review of skills gaps for graduates in the creative industries. *Arts and Humanities in Higher Education*, 23(4), 330–349. DOI: <https://doi.org/10.1177/14740222241276166> [in English].

Hrylyovska, I. V. (2020). *Theory and practice of monitoring the quality of professional training of future skilled workers*. Kamianets-Podilskyi: Publisher Zvoleiko D. H. [in Ukrainian].

Ilichuk, L. (2021). Monitoring as an Important Component of the Quality Assurance System of Higher Education. *Youth & Market*, 7(193), 73–77. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.242601> [in Ukrainian].

- Johannes, C. & Haase, A. (2024). The impact of feedback mode on learning gain and self-efficacy: A quasi-experimental study. *Active Learning in Higher Education*, 25(3), 391–407. DOI: <https://doi.org/10.1177/14697874221131970> [in English].
- Kharchenko, Y. T. (2019). Communicative competence of a higher education institution accompanist as a condition for successful professional activity. *Innovative Pedagogy*, 19(2), 121–124. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-26> [in Ukrainian].
- Lokshyna, O. I. (Ed.). (2004). *Monitoring the quality of education: World achievements and Ukrainian perspectives*. Kyiv: K. I. S [in Ukrainian].
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020). On the approval of the procedure for monitoring the quality of education (Order No. 54). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text> [in Ukrainian].
- Molchanova, T. (2023). The future pianist-concertmasters' competence formation in the context of modern educational processes and challenges. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Arts*, 48, 71–78. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282451> [in Ukrainian].
- Molchanova, T. O. (2019). Model of the vocal coach professional training in the context of the continuity of teaching the pianist-concertmaster. *Scientific Collection of Mykola Lysenko Lviv National Academy of Music*, 45, 6–16. DOI: <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2019.45.6.16> [in Ukrainian].
- Nikitska, Ye. & Savchenko, H. (2024). Concert performance of operas in the educational process: goals, examples, innovations, perspectives. *Problems of Interaction of Arts, Pedagogy, & Theory and Practice of Education*, 70, 7–26. DOI: 10.34064/khnum1-70.01 [in Ukrainian].
- Obolenska, M. (2023). Controlled anticipation as a psychological attitude of the pianist-concertmaster (on the example of M. Ravel's Sonata No 2 for Violin and Piano). *Problems of Interaction of Arts, Pedagogy, & Theory and Practice of Education*, 66, 61–78. DOI: 10.34064/khnum1-6604 [in Ukrainian].
- Oparyk, L. (2024). Communicative aspects of the artistic activity of a pianist-concertmaster. *Current Issues of the Humanities*, 79(2), 62–67. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/79-2-9> [in Ukrainian].
- Pavlenko, O., Vyshnevetska, A., Fartushka, O., Mykhailova, N., Malyi, D., & Tsurkanenko, I. (2023). Formation of Specialists' Professional Competence in Art Specialities Using the Pedagogy of Dissensus: Features of a Development of the Postmodern Society. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 15(2), 358–374. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/15.2/738> [in English].

- Rachmad, Yo. E. (2024, October 30). Adaptive Learning Theory. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/VFZ38> [in English].
- Richards, C. E. (1988). A Typology of Educational Monitoring Systems. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 10(2), 106–116. DOI: <https://doi.org/10.3102/016> [in English].
- Strebkova, D. V., & Naumenko, I. V. (2021). Training of a modern pianist-concertmaster in the socio-cultural context. *Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*, 59, 123–131. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-59-123-131> [in Ukrainian].

Kateryna Pidporinova

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts,
PhD in Art Studies, Associate Professor,
the Piano Accompaniment Department
e-mail: katerynapidporinova@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-2217-9286

Monitoring today's concertmaster tasks: forms, methods, results, and prospects

**(The experience of the Piano Accompaniment Department
at the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts)**

Statement of the problem. *The modern information landscape imposes new requirements on specialists, challenging Ukraine's education system. Arts education must develop analytical tools to modernize teaching approaches. Applying monitoring theory to the field of piano accompaniment is a relevant research task in Ukrainian music studies.*

Recent research and publications. *Research on monitoring theory, digitalization, and online education (Hyrilovska, 2020; Iliichuk, 2021; Bidiuk & Treitko, 2022; Dedusenko et al., 2022; Beck et al., 2023; Johannes & Haase, 2024) forms one category. Another group of studies focuses on piano accompaniment (Kharchenko, 2019; Strebkova & Naumenko, 2021; Molchanova, 2019, 2023; Nikitska & Savchenko, 2024; Chibisov, 2024).*

Objectives, methods, and novelty of the research. *The article examines educational initiatives (2024) of the Piano Accompaniment Department at the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts through the lens of monitoring theory. A comprehensive approach is employed, integrating general scientific and specialized artistic research methods. The study*

systematizes monitoring results and defines organizational and educational tasks essential for shaping a modern collaborative pianist that defines its novelty.

Research results. *Monitoring reveals hierarchical models in education, resembling fractal structures where self-similarity ensures organic development at different levels. It evaluates knowledge acquisition and the theoretical and practical relevance of curricula. In Ukrainian music education, a gap exists between academia and modern cultural-commercial demands, necessitating a reevaluation of the collaborative pianist's role in a competitive global arena.*

In 2024, the Piano Accompaniment Department conducted a series of monitoring activities: student surveys, brainstorming sessions, discussions, and international lectures with accompanists working abroad. This process enhanced self-monitoring skills and underscored the importance of feedback. Student insights led to concrete initiatives such as live concerts during wartime, a departmental competition for Ukrainian compositions, and curriculum adjustments. Monitoring further highlighted the urgency of overcoming academic conservatism and aligning with global artistic standards.

Conclusion. *In arts education, monitoring serves as a vital analytical tool for forecasting and optimizing the teaching process by blending traditional and innovative methods. Effective reforms must balance two vectors: centripetal – preserving and fostering national artistic identity, and centrifugal – integrating into the global artistic space, enriching Ukrainian education with international expertise, and enhancing its competitiveness.*

Keywords: *arts education; monitoring; collaborative pianist; educational initiatives; self-monitoring; international experience; professional competencies; music performance; online learning; Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts.*

*Стаття надійшла до редакції 1.07.2025,
рекомендована до друку 8.08.2025, оприлюднена 30.09.2025.*